ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи Хайруллоев Фаррух Неъматуллоевич дар мавзӯи «Баҳодиҳӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.04.01 - Иқтисодиёти саноат ва энергетика

Хайруллоев Ф.Н. соли 2012 Донишгоҳи технологии Тоҷикистонро аз рӯи ихтисоси иқтисодиёт ва идора дар корхонаҳои саноатӣ хатм намуда, аз ҳамон сол то ҳоло дар кафедраи иқтисодиёт ва идораи донишгоҳи мазкур аввалан ба сифати ассистент ва баъдан муаллими калон фаъолият мекунад. Дар баробари фаъолияти таълимӣ Хайруллоев Ф.Н. бо мақсади иҷрои корҳои илмӣ-тадқиқотӣ соли 2018 дар кафедраи иқтисодиёт ва идораи Донишгоҳи технологии Тоҷикистон ба сифати унвонҷӯ қабул карда шуд.

Хайруллоев Ф.Н. дар ҷодаи фаъолияти педагогӣ ва илмӣ-таҳқиқотӣ қобилияти баланди эҷодӣ дошта, дар ҳалли доираи васеи масъалаҳои баҳодиҳӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ мустақилият зоҳир менамояд. Дар ҷараёни таълим ба донишҷӯён Хайруллоев Ф.Н. худро ҳамчун таҳқиқгари ҷиддиву поквиҷдон ва дорои малакаи баланди эҷодӣ ва таҳлилӣ муаррифӣ карда, дар ҷараёни иҷрои корҳои илмию таҳқиқотӣ масъулияти баланд нишон медиҳад.

Унвонҷӯ Хайруллоев Ф.Н. ҳангоми иҷрои корҳои илмии худ дар ҷамъоварии маълумот, интихоб ва омӯзиши асарҳои тадқиқотчиёни ватанӣ ва хориҷие, ки ҷиҳатҳои назариявии мавзӯи диссертатсияи мазкурро таҳқиқ намудаанд, дараҷаи баланди мустақилият нишон додааст. Ӯ инчунин дар конференсияҳои илмию назариявии донишгоҳӣ, ҷумҳуриявӣ ва байналхалқӣ бо маърӯзаҳо баромад кардааст.

Дар рафти фаъолияти илмӣ-таҳқиқотии худ унвонҷӯ Хайруллоев Ф.Н. 16 мақолаи илмӣ таҳия ва нашр намудааст, ки 7 адади он дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудааст. Мавзӯи диссертатсия дар алоқамандӣ бо имкониятҳои илмию эҷодӣ ва дараҷаи андешаронии унвонҷӯ Хайруллоев Ф.Н. мувофиқ интихоб шудааст.

Мубрамии мавзӯи тадқиқот. Фаъолияти корхонаҳои саноати бофандагӣ бо бисёр хавфҳо алоқаманд буда, таъсири он хавфҳо махсусан дар шароити номуайянӣ ва ноустувори рушди иқтисодӣ боз ҳам бештар мегардад. Сабаби ин он аст, ки номуайянии падидаю равандҳои иқтисодӣ хусусияти умумии иқтисоди бозорӣ буда, зуҳури онҳо ҳам боиси зарар ва ҳам фоида шуда метавонад. Дар чунин ҳолат зарурати баҳодиҳӣ ва идоракунии ҳавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ ба миён меояд. Аз ин рӯ, масъалаи баҳодиҳӣ ва суғуртакунии хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагӣ аҳамияти калони назариявӣ ва амалӣ дошта, мубрамии мавзӯи диссертатсияи мазкур, ҳадаф, вазифаҳо ва сохти онро муайян кардааст.

Сохт ва таркиби рисолаи диссертатсионӣ. Сохт ва таркиби рисолаи диссертатсионӣ ба мақсади асосӣ мувофиқ буда, бевосита аз вазифаҳои муайяншуда бар меояд ва мантиқи ҷараёни таҳқиқотро инъикос мекунад. Диссертатсияи мазкур аз муқаддима, се боб, хулоса, рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат аст.

Дар муқаддима муаллиф ҷиҳатҳои муҳим будани мавзӯъ, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқотро асоснок намуда, дараҷаи коркард ва навоварии онро нишон додааст.

Дар боби якуми диссертатсия - «Асосҳои назариявӣ-методии баҳодиҳӣ ва суғуртакунии хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагӣ» асосҳои назариявӣ-методии баҳодиҳии хавфҳо ва суғуртакунии онҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ, моҳияти иқтисодӣ, мазмун ва таснифи хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагӣ, инъикоси ҷиҳатҳои назариявию методологии масъалаи баҳодиҳии хавфҳо ва суғуртакунии онҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ дар таҳқиқоти олимони ватанӣ ва хориҷӣ мавриди баррасӣ қарор дода шудаанд.

Боби дуюми диссертатсия «Хусусиятҳои баҳодиҳӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ном дошта, дар он фаъолияти хоҷагидории корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлил карда шуда, хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагии ватанӣ баҳогузорӣ карда шуда, ҷараёни суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои мазкур мавриди таҳлил қарор дода шудааст.

Дар боби сеюми диссертатсия «Такмили усулҳои баҳодиҳии хавфҳо ва суғуртакунии онҳо дар корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон» модели суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия карда шуда, самтҳои такмили усулҳои баҳодиҳӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда шудаанд.

Дар хулосаи диссертатсия вобаста ба вазифаву навгониҳо ва дастовардҳои илмӣ-амалии таҳияшуда пешниҳодҳои мушаххаси муаллиф оварда шудаанд.

Навгониҳои илмии таҳқиқот аз таҳияи заминаи назариявӣ-методологӣ ва тавсияҳои амалӣ иборат мебошад, ки барои такмили усулҳо ва механизми баҳодиҳии хавфҳо ва суғуртакунии онҳо дар корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат менамоянд.

Натиҷаҳои муҳимтарине, ки дар ҷараёни таҳқиқот ба даст оварда шуданд ва дорои хусусияти навгонӣ мебошанд, инҳо ба шумор меравaнд:

- дар асоси омӯзиши ҷанбаҳои назариявӣ ва методӣ моҳияти иқтисодии мафҳумҳои “хавф”, “хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагӣ” ва “суғуртакунии хавфҳо” кушода шуда, назари муаллиф дар алоҳидагӣ таҳия гардидааст. Ба андешаи муаллиф, хавф - ин ҳолати номуайянӣ, номувофиқатии натиҷаи воқеӣ аз нақшаи пешбинишуда, эҳтимоли гирифтани ё зарар ё фоида мебошад. Аз нигоҳи мо, хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагӣ - ин эҳтимоли ба вуҷуд омадани

ҳодисаҳои ногаҳонӣ дар ҳамаи самтҳои фаъолияти корхонаҳои саноатӣ бофандагӣ дар шароити номуайянӣ буда, тамоил нисбат ба нақшаи пешбинишуда мебошад, ки натиҷааш ё мусбат ё манфӣ мешавад. Суғуртакунии хавфҳо - ин усули интиқоли хавфҳо аз суғурташаванда ба ташкилоти суғуртавӣ буда, манфиатҳои молу мулкии корхонаҳоро аз хавфҳои гуногун ҳимоя карда, ҷуброни зарари суғуртавиро дар доираи шартномаи суғурта кафолат медиҳад;

- дар заминаи омӯзиши адабиёти гуногун таснифи хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагӣ аз рӯи нишонаҳои гуногун, бо назардошти хусусиятҳои соҳавӣ, пешниҳод карда шудааст. Қайд шудааст, ки хавфҳои асосии корхонаҳои мазкур инҳо мебошанд: истеҳсолӣ; тиҷоратӣ; нақлиётӣ (логистикӣ); сармоягузорӣ; молиявӣ; сиёсӣ; асъорӣ; таваррумӣ; қарзӣ, техникӣ, инноватсионӣ; экологӣ.

- муайян карда шудааст, ки баҳодиҳии хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагӣ дар асоси усулҳои гуногуни микдорӣ ва сифатӣ ба роҳ монда мешавад. Хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагӣ бо истифода аз усулҳои оморӣ, таҳлили муқоисавӣ, баҳодиҳии ташхисӣ, баҳодиҳии экспертӣ баҳогузорӣ карда шудааст;

- сатҳ ва эҳтимоли бавуҷуд омадани хавфҳои корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва имкониятҳои суғуртакунии онҳо дар шароити номуайянӣ ва зудтағйирёбанда таҳлил ва баҳогузорӣ карда шуда, муайян карда шудааст, ки масъалаи баҳодиҳӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои мазкур ба таври зарурӣ ба роҳ монда нашудааст;

- омӯзиши адабиёти мухталиф ва таҳлили вазъи муосири корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон имкон дод, ки методикаи баҳодиҳии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ дар асоси равиши эҳтимолият такмил дода шавад, ки он имкон медиҳад хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ, бо назардошти омилҳои истеҳсолӣ ва молиявӣ, дар маҷмӯъ муайян ва чен карда шаванд.

- дар асоси таҳқиқоти анҷомдодашуда оид ба такмили усулҳо ва механизми баҳодиҳӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияҳои амалӣ таҳия карда шуда, амсилаи иқтисодӣ-риёзии рушди соҳаи саноати бофандагии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шароити номуайянӣ ва хавфҳо таҳия карда шудааст.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот. Диссертатсияи мазкур натиҷаи таҳқиқоти чандинсолаи гузаронидаи илмӣ-амалии муаллиф дар самти баҳодиҳӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ ба шумор меравад.

Аз таҳлили диссертатсия бар меояд, ки таҳқиқоти анҷомдодашуда дар шароити муосир аҳамияти зиёди илмию амалӣ дошта, мубрамии таҳқиқоти илмиро дар сатҳи зарурӣ, бо назардошти ҳамаи нишондиҳандаҳои арзёбишуда, инъикос менамояд.

Рисолаи илмии мазкур сохтори мантиқии хуб дошта, мақсад ва вазифаҳо дуруст тарҳрезӣ ва бо забони илмии фаҳмо омода гардида,

пешниҳод ва тавсияҳои муаллиф илман асоснок таҳия гардидаанд. Дастовардҳои назариявӣ ва таҳлилии муаллиф арзиши баланди илмӣ доранд. Бандҳои навгониҳои илмӣ моҳияти таҳқиқотро кушода, дар худ иқтидори зиёди илмӣ ва амалию методологӣ дошта, арзиши баланди диссертатсияи мазкурро тасдиқ менамоянд. Бояд гуфт, ки натиҷаҳои муҳимми назариявию методологии дар рисолаи илмӣ мавҷудбуда, таклифу хулосаҳо ва равишҳои асосие, ки баррасӣ гардидаанд, мувофиқи мақсад мебошанд.

Умуман, рисолаи илмии Хайруллоев Ф.Н. кори мустақилона анҷомдода, мантиқӣ ва дар ҳамин сатҳи муҳокима ба итмомрасидаи илмӣ-квалификатсионӣ буда, арзиши баланди илмӣ дорад. Аз ин рӯ, диссертатсияи мазкур илман асоснокшуда ва баохиррасида ба ҳисоб рафта, муҳимияти назариявӣ ва амалии масъалаҳои баҳодиҳӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ дар шароити муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон натиҷаи баррасии таҳқиқоти илмии муаллиф мебошад. Бо назардошти мубрамии мавзӯи мазкур, сатҳу сифати таҳқиқоти илмӣ-назариявӣ ва навгониҳои илмии таҳқиқоти рисола ба бандҳои дахлдори «Низомномаи шӯрои диссертатсионӣ» ва «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ гардидааст, мувофиқ мебошад.

Хулоса, диссертатсияи илмии Хайруллоев Фаррух Неъматуллоевич дар мавзӯи «Баҳодиҳӣ ва суғуртакунии хавфҳо дар корхонаҳои саноати бофандагӣ» ба талаботи Комиссияи Олии Аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба омода намудани рисолаҳои номзадӣ ҷавобгӯ буда, барои ҳимоя дар шӯрои диссертатсионии мувофиқ ҷиҳати дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.04.01 - Иқтисодиёти саноат ва энергетика пешниҳод карда мешавад.

Роҳбари илмӣ:
номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти
кафедраи идоракунии молияи давлатии
Академияи идоракунии давлатии назди
Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон — Содиқов Р.Ҳ.

Имзои «Р.Ҳ. Содиқов»-ро тасдиқ мекунам:
Сардори раёсати кадрҳо, коргузорӣ ва
корҳои махсус — Ҳамидов Ш.Б.

«17» 03 с. 2023

АКАДЕМИЯИ ИДОРАКУНИИ ДАВЛАТИИ НАЗДИ ПРЕЗИДЕНТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
АКАДЕМИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ ПРИ ПРЕЗИДЕНТЕ РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН
РАЁСАТИ КАДРҲО, КОРГУЗОРИ ВА КОРҲОИ МАХСУС
УПРАВЛЕНИЕ КАДРОВ, ДЕЛО ПРОИЗВОДСТВА И СПЕЦЧАСТИ